

KİTAP TANITIMI

El-Fergânî, *Cevami İlm en-Nucûm ve Usûl el-Harekât es-Semâvîyye*; Kazı dazâde er-Rûmî, *Şerhu'l-Mûlahhas fi İlmî'l-Hey'e*, 421 + [147] sayfa, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2012, ISBN 978-975-17-3592-8*

Yenal ÜNAL**

Özet

"Cevami İlm en-Nucûm ve Usûl el-Harekât es-Semâvîyye (Astronominin Özeti ve Göğün Hareketlerinin Esasları)" ve "Şerhu'l-Mûlahhas fi İlmî'l-Hey'e (Astronomiye Girişi)" ortaçağda İslam dünyasında yetiştirilen en büyük astronomi âlimlerinden El-Fergânî ve Kadızâde er-Rûmî tarafından oluşturulmuş iki önemli eserdir. Astronomiye giriş niteliğindeki bu iki eser yazıldıkları dönemlerde İslam dünyasında astronomi biliminin ilerlemesine çok önemli katkılar sağladığı gibi felsefenin gelişmesine de yardımcı olmuşlardır.

Anahtar Kelimeler

Astronomi, Tarih, Ortaçağ, İslam Dünyası, Türkiye.

BOOK REVIEW

El-Fergânî, *Book of generalities of astronomy and bases of celestial motions*; Kazı dazâde er-Rûmî, *Introduction to Astronomy*, 421 + [147] pages, Ministry of Culture and Tourism, General Directorate of Library and Publications, Ankara, 2012, ISBN 978-975-17-3592-8

Abstract

"*Cevami İlm en-Nucûm and Usûl el-Harekât es-Semâvîyye (Book of generalities of astronomy and bases of celestial motions)*" and "*Şerhu'l-Mûlahhas fi İlmî'l-Hey'e (Introduction to Astronomy)*" are two important books written by El-Fergânî and Kadızâde er-Rûmî who were great scientists in Islamic world in the middle age. It can be said that these two works are a kind of introduction to astronomy which contributed to the development of astronomy and improving the philosophy in Islamic world in that age.

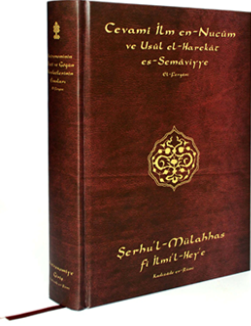
* Tek ciltte yayımı gerçekleştirilen her iki eserin hazırlık ve basım çalışmaları, Bakan adına hazırlanan Önsöz ve diğer bazı yayıma hazırlık işlemleri Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Yayımlar Genel Müdürlüğü'nde Kültür ve Turizm Uzmanı olarak çalıştığımız dönemde tarafımızca gerçekleştirilmiştir. [Yazarın Notu].

** Yrd. Doç. Dr., Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Bartın/Türkiye. yenalunal@yahoo.com

Key Words

Astronomy, History, Middle Age, Islamic World, Turkey.

KİTAP ADLARI

ÇEVİRENLER
DİZİSİ

YAYIMLAYAN

BASIM YILI

BASIM YERİ

BASKI

BASKI DİLİ

SAYFA SAYISI

EBAT

KAPAK CİNSİ

İÇ KÂĞIT CİNSİ

ADEDİ

ISBN

CEVAMİ İLM EN-NUCÜM VE USUL EL-HAREKÂT ES-SEMÂVİYYE

ŞERHU'L-MULAHHAS Fİ İLM'L-HEY'E

Yavuz Unat / Ormer Türker

Bilimin ve Felsefenin Doğulu Öncüleri

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

2012

Ankara

1. Baskı

Türkçe

421 + [147]

15 x 21 cm.

Açma konikli mat kuşe sıvama

115 gr/m2 mat kuşe

3000 (iki kitap bir arada)

978-975-17-3592-8

20. yüzyıl başlarında bir disiplin olarak ortaya çıkan bilim tarihi alanı, bilimlerin ortaya çıkışı, yayılışı ve gelişiminde Batı uygarlıklarının olduğu kadar Doğu uygarlıklarının da önemli rolü olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, bilimin tarihsel gelişiminde değişik uygarlıkların katkıları olduğunu belirtmek, bilime duyulan saygının en önemli göstergelerinden biridir.

M.Ö. 4000'ler civarında Mısır, Mezopotamya, Çin ve Hint uygarlıklarında ortaya çıkan bilimsel gelişme, Antik Greek uygarlığı ile yüksek bir düzeye taşınmıştır. Ortaçağda Hristiyan düşüncesinin etkisiyle Batı'da duraksayan bilimsel çalışmalar, Doğu'da düşünce birikiminin de etkisi ve katkısıyla gelişmiş ve Rönesans'ın temellerini oluşturmuştur. 9. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar İslâm dünyasında yetişen bilimciler, bilim ve düşüncenin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Bu bilimler arasında astronomi önemli bir yer tutmaktadır. Astro-nomi bilimi, hem bilimin hem de felsefenin gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Gelişmiş Mısır ve Mezopotamya matematiksel astronomisi üzerine Helenler kuramsal belirlemelerde bulunmuştur.

Bu kuramsal belirlemeler, İslâm astronomisinin temelini oluşturmuştur. Ancak İslâm astronomları, güçlü gözlem teknikleri geliştirerek kurdukları gözlemleri ile astronominin gelişimine daha derin katkılarda bulunmuş ve böylece Rönesans'ta ortaya çıkan Kopernik Devrimi sürecini desteklemişlerdir.

İslâm astronomları, güneş merkezli evren sistemine ulaşamamış; ancak güneş merkezli evren modelinin temel dinamiklerini oluşturan bazı önemli gelişmelere imza atmışlardır. Ay Kuramı, Merkür Kuramı üzerine yapılan çalışmalar ve gezegenlerin güneşle olan bağıntısı bunlardan en önemlileridir.

Ortaçağ İslâm coğrafyasında yetişip yukarıda kısaca değinilen bilimsel gelişmelere katkı sağlayan çok sayıda Türk bilim adamı bulunmaktadır. Bunların içerisinde Farabî, Abdülhamit İbni Türk, İbni Sinâ, Takiyüddin gibi bilimciler sayılabilir.

El-Fergânî de bu önemli bilim adamlarından biridir. El-Fergânî, 9. yüzyılda yaşamış ve yazmış olduğu astronomi eserleriyle hem Doğu'yu hem de Batı'yı etkilemiştir. Yavuz Unat tarafından Türkçeye tercümesi yapılan "Cevami İlm en-Nucûm ve Usûl el-Harekât es-Semâvîyye (Astronominin Özeti ve Göğün Hareketlerinin Esasları)" adlı astronomi çalışması onun en önemli eseridir. Bu eser 12. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar defalarca Latinceye çevrilmiş ve Batı astronomisini doğrudan etkilemiştir.

Bu etkinin bir sonucu olarak Batılılar bu eser sayesinde Ortaçağ boyunca kaybettikleri astronomi bilgisinin temelleriyle yeniden tanışabilmişlerdir.

Ortaçağ İslam coğrafyasında yetişen önemli bilim adamlarından biri de asıl adı Murat Paşa veya Musa Çelebi olan Kadızâde er-Rûmî'dir. Bursalı olan Kadızâde er-Rûmî; Bursa, İstanbul, Konya ve Semerkant gibi şehirlerde dönemin en büyük bilim adamlarından dersler almıştır.

Çağmînî'nin, "El-Mûlahhas fi İlmî'l-Hey'e" adlı eseri üzerine kaleme aldığı ve Ömer Türker tarafından Türkçeye tercümesi yapılan "Şerhu'l-Mûlahhas fi İlmî'l-Hey'e (Astronomiye Giriş)" adlı eseri ile kendisinden sonra gelen geometri ve astronomi çalışmalarını derinden etkilemiştir. Nitekim bu eser Osmanlı medreselerinde ders kitabı olarak okutulmuştur.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nün Bilimin ve Felsefenin Doğulu Öncüleri dizisinden birlikte yayımını gerçekleştirdiği El-Fergânî'nin, "Cevami İlm en-Nucûm ve Usûl el-Harekât es-Semâvîyye" adlı eseri ile Kadızâde er-Rûmî'nin, "Şerhu'l-Mûlahhas fi İlmî'l-Hey'e" adlı eseri bugünün araştırmacıları için oldukça büyük bir hizmettir.

Bu kitaplar içerisinde yer alan bilgiler, astronomi ve geometri araştırmalarının hangi merhalelerden geçerek günümüze geldiği bilgisini ve bu bilim dallarının yarar da hangi noktalara ulaşacağı konusunda bizlere ipuçları sunmaktadır.

Eser İslam coğrafyasında bilim adamlarınca üretilen bilgileri araştıran sosyal bilimcilerin yanı sıra bugün fen bilimleri alanında çalışan bilim adamları için de önemli birer belge niteliği taşımaktadır.

Nitekim Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Bilimin ve Felsefenin Doğulu Öncüleri dizisinden

yayımlanan diğ er önemli eserlerin de dikkatle takip edilmesinin yarın için ortaya çıkacak eserlerin vü cut bulmasına katkı sağlayacağı konusunda şüphe taşımamaktayız.